

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้ประเด็นคำถามประกอบการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการอธิบายปัจจัยเรื่องกระแสวัฒนธรรมความงามที่เป็นตัวกำหนดความงามของผู้หญิง และหลังจากนั้นรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) จากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผลโดยใช้การอภิปรายเชิงพรรณนา (Descriptive Research)

ขอบเขตในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเฉพาะกรณี ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกผู้หญิงที่ต้องการลดน้ำหนักในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สำหรับสถานที่ที่เป็นสถานลดน้ำหนักหรือคลินิกตามห้างสรรพสินค้า และคลินิกที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยเลือกสถานประกอบการทั้ง 3 ประเภท คือ 1. สถานประกอบการหรือคลินิกประเภทลดน้ำหนักครบวงจรที่มีสาขาใหญ่อยู่ในกรุงเทพฯ 2. สถานประกอบการหรือคลินิกประเภทลดน้ำหนักครบวงจรที่ไม่ได้มีสาขามาจากกรุงเทพฯ 3. คลินิกลดความอ้วน ที่รักษาโรคอ้วนควบคู่ไปกับการตรวจรักษาโรคทั่วไป

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองท่องเที่ยว มีสถานประกอบการประเภทโรงแรม สปา สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ รวมถึงสถานเริงรมย์ เช่น ผับ (Pub) บาร์เบียร์ (Barbeer) และคาราโอเกะ กระจายอยู่ตามี่ต่าง ๆ ทั่วเมืองเชียงใหม่ สถานประกอบการประเภทนี้ส่วนใหญ่พนักงานผู้ให้บริการจะเป็นผู้หญิงที่มีรูปร่างหน้าตาที่สวยงาม เพื่อดึงดูดลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการ ดังนั้น จึงทำให้เมืองเชียงใหม่มีสถานลดน้ำหนัก หรือคลินิกลดความอ้วนอยู่เป็นจำนวนมาก เพื่อให้บริการกับบรรดาผู้หญิงที่ต้องการดูแลรูปร่างของตนเอง รวมทั้งยังมีนักศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งนักศึกษาหญิงส่วนใหญ่ชอบที่จะมีรูปร่างผอมสวยแทบทั้งสิ้น

1. การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย
 - 1.1 ผู้ประกอบการธุรกิจความงาม (เน้นธุรกิจประเภทลดน้ำหนัก) 2 คน
 - 1.2 ผู้หญิงที่ผ่านการลดน้ำหนัก (อายุระหว่าง 18-25 ปี) 7 คน
 สำหรับผู้หญิงที่ผ่านการลดน้ำหนักผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกจากผู้หญิงที่เข้าไปใช้บริการตามสถานประกอบการลดน้ำหนักหรือคลินิกลดความอ้วน
2. การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง
 - 2.1 คัดเลือกจากสถานประกอบการประเภทที่ 1 จำนวน 3 คน
 - 2.2 คัดเลือกจากสถานประกอบการประเภทที่ 2 จำนวน 2 คน
 - 2.3 คัดเลือกจากสถานประกอบการประเภทที่ 3 จำนวน 2 คน

วิธีการเก็บข้อมูล

1. ชั้นเตรียมการ

เป็นการศึกษาเอกสาร (Documentary Study) และการค้นคว้าหาข้อมูลจากนิตยสารด้านสุขภาพและความงาม รวมถึงการค้นคว้าหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต (Internet) เพื่อให้เข้าใจถึงรูปแบบและวิธีการที่ใช้ในการลดความอ้วน ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่นำมาใช้ รวมถึงโทษและโรคภัยไข้เจ็บที่ได้รับผลกระทบจากการใช้วิธีการลดความอ้วนแบบผิด ๆ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจพื้นฐานสำหรับ ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง ผู้ศึกษาต้องทำการค้นคว้าก่อนที่จะลงพื้นที่เก็บข้อมูล

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview)

นอกจากการใช้คำถามเพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์นั้นยังต้องใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกร่วมด้วย เพื่อให้ได้คำตอบที่ละเอียดและถูกต้องตามประเด็นที่ต้องการ อีกทั้งยังสามารถทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดีในกรณีที่กลุ่มเป้าหมายไม่เข้าใจในประเด็นคำถาม ทั้งนี้ยังสามารถยืดหยุ่นหรือปรับเปลี่ยนแนวคำถามตามความเหมาะสมในกระบวนการสัมภาษณ์ เพื่อให้ตอบใจพาร์ทการวิจัยให้มากที่สุด

3. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

การสัมภาษณ์เพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงรูปแบบและลักษณะของการลดน้ำหนักได้ รวมถึงความเป็นอัตลักษณ์ที่แท้จริงของผู้หญิงที่ต้องการลดน้ำหนัก จึงต้องอาศัยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมทั้งในขณะที่ทำการสัมภาษณ์และระหว่างนั่งรอการเข้าไปใช้บริการลดน้ำหนักของผู้หญิงกลุ่มนี้ ทำให้เห็นถึงกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยได้คำตอบที่ชัดเจนขึ้น

4. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

การได้เข้าไปมีส่วนร่วมใช้บริการในกระบวนการลดน้ำหนักตามคลินิกต่าง ๆ ทำให้ได้คำตอบที่ต้องการด้วยตัวเอง โดยการถามคำถามที่ต้องการจากคุณหมอมือที่ทำการลดน้ำหนัก และเข้าใจรูปแบบของการลดน้ำหนักมากขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

1. ตัวผู้วิจัย

เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมการ โดยการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกในขั้นตอนต่อไป

2. การตั้งคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) โดยใช้แนวคำถามในการสัมภาษณ์ มีการกำหนดประเด็นคำถามไว้ 5 ข้อ ดังนี้

ตัวอย่างคำถามที่ใช้ในการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
2. กระแสวัฒนธรรมความงามในความคิดของคุณเป็นอย่างไร
3. รูปร่างที่สวยงามในความคิดของคุณเป็นอย่างไร
4. การใช้สื่อเพื่อจูงใจมีผลต่อการสร้างอัตลักษณ์ความงามหรือไม่
5. คุณคิดว่าผู้หญิงสวยคือผู้หญิงผอมจริงหรือไม่

3. การใช้เทปบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์

การเก็บข้อมูลในครั้งนี้ได้มีการใช้เทปเพื่ออัดบันทึกเสียง และอาจมีการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์บ้างในบางกรณีที่ไม่สะดวกให้พบได้ เพื่อให้เกิดความสะดวกในการเก็บข้อมูล แต่ทั้งนี้ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ให้สัมภาษณ์ด้วย

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยวิธีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในแวดวงของธุรกิจประเภทการลดน้ำหนัก เช่น ผู้จัดการสถานประกอบการลดน้ำหนัก คุณหมอคณิศรกลดความอ้วน และผู้หญิงที่เข้ารับการลดน้ำหนักตามสถานประกอบการต่าง ๆ และใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและมีส่วนร่วมควบคู่ไปกับการซักถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผลในการวิจัยเชิงคุณภาพในการวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ด้านความงามของผู้หญิง โดยการเปลี่ยนแปลงตนเองตามกระแสสังคม หรือวัฒนธรรมมหาชน ซึ่งจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร (Document Research) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview)

ในการวิจัยครั้งนี้จะใช้แนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบในการวิเคราะห์ โดยทำการวิเคราะห์จากแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับภาพตัวแทนทางวัฒนธรรมที่มีบทบาทอย่างมากต่อวัยรุ่นหญิงในขณะนี้ ซึ่งอัตลักษณ์ความงามของวัยรุ่นหญิงนั้นตกอยู่ภายใต้วาทกรรมความงามที่ว่า ผู้หญิงผอม คือ ผู้หญิงสวย จากนั้นจะทำการวิเคราะห์แนวคิดวัฒนธรรมมหาชน (Pop Culture) ซึ่งเข้ามามีบทบาททำให้อัตลักษณ์ของวัยรุ่นหญิงเปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะมาจากสื่อหรือกระแสสังคมในปัจจุบัน จากนั้นจะวิเคราะห์ในส่วนของการสร้างทุนทางกายภาพให้กับร่างกายของตนเอง และการสร้างอำนาจขึ้นมาต่อรองในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำงานและการใช้ชีวิตประจำวัน ในส่วนสุดท้ายจะใช้แนวคิดการสนับสนุนทางสังคม (Social Support) เข้ามาทำการวิเคราะห์